

Vintern 2020

Kalle Larsson

Nyheter för överförmyndare HT 2020

Hej,

Vid skrivande stund är vi mitt uppe i ”den andra vågen” av ökande antal covid-19 fall och sjukvården har det väldigt tufft. Några överförmyndare har börjat förbereda utskick inför årsräkningarna som ska in under kommande vår och andra har börjat se över sina arvodesregler för att anpassas till den situation som nu råder där ställföreträdare inte alltid får träffa sina huvudmän på ”vanligt” sätt.

Här kommer ett nyhetsbrev med lite blandade rättsfall, JO-kritik, kommande kurser/seminarium och annat som vi hoppas är till nytta för Er med intresse för överförmyndarfrågor.

Hoppas att Ni får lite välförtjänt ledighet så får vi från SKR önska Er en riktigt God Jul.

Rättsfall och domar

Fullt förvaltarskap för huvudman som bl.a. tog ut medel från konto som god man disponerade för räkningar och arvode

Huvudmannen hade vid flera tillfällen lovat den gode mannen att sluta tömma det konto som ställföreträdaren disponerade för att betala huvudmannens räkningar. Pengar gick till alkohol- och spelmissbruk varmed gode mannen ansökte om fullt förvaltarskap då godmanskap inte var tillräckligt. Både ställföreträdaren och boendet gav uppgifter om huvudmannens okontrollerade aktiviteter som var till skada för hen själv och dennes ekonomi. Frivilliga åtgärder var uttömda. Psykisk problematik, missbruk och spelmissbruk och ett orsakssamband som medför att huvudmannen är ur stånd att vårda sig själv och sin egendom. Fullt förvaltarskap nödvändigt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÅ 2932-20, meddelad 2020-11-06.

Aktuella läkarintyg ansågs behövligt vid hovrättens prövning om förvaltarskap

Den enskilde ansökte om förvaltarskapets upphörande. Hovrätten konstaterar att uppgifter om den enskildes hälsotillstånd är motstridiga och tingsrätten har inte heller haft tillgång till något läkarintyg som inhämtats i syfte att användas vid rättens prövning om upphörande av förvaltarskap. I aktuellt ärende fanns det läkarintyg från 2013 respektive 2017. Hovrätten menar att det saknas läkarintyg som styrker aktuell situation och påståendet att huvudmannens hälsotillstånd är sådant att hen är ur stånd att vårda sin egendom. Oaktat förvaltarens uppgifter menar hovrätten att utredningen som fanns tillgänglig för tingsrätten inte varit tillräcklig för ett ställningstagande om

förutsättningar för förvaltare. ”Bör lämpligen hämtas in av tingsrätten som första instans”. Tingsrättens beslut undanröjs och ärendet visas åter till tingsrätten.

Svea hovrätt, mål nr ÖÄ 8773-20, meddelad 2020-11-09.

Kommentar: Hovrätten verkar helt bortse från att även part bör ha bevisning som styrker sitt yrkande. I detta fall fanns det ett förordnat rättegångsbiträde tillika advokat. Se bl.a. 6 § lag (1996:242) om domstolsärenden.

Domstol kan fatta beslut om ställföreträdarskap även om den enskilde inte närvarar p.g.a. risk för virusmitta

Den enskilde anförde till både tingsrätt och hovrätt att det fanns betydande hälsorisker att medverka vid sammanträde. Både tingsrätt och hovrätt konstaterar att de utifrån hans ålder och hälsa samt att huvudmannen i skrift redan uttryckt sin inställning i sak, inte kunde ses såsom rättegångsfel att avgöra ärende trots att huvudman inte medverkade personligen.

Svea hovrätt, mål nr ÖÄ 5069-20, meddelad 2020-11-13.

Rättegångsfel: tidigare eller nuvarande förvaltare hade inte yttrat sig, inget sammanträde etc.

Vid tingsrättens prövning hölls inget sammanträde om upphörande av förvaltare, huvudmannen erhöll inget rättegångsbiträde och därutöver fick varken nuvarande eller tidigare förvaltare någon möjlighet att yttra sig. Hovrätten finner att den utredning som inhämtats inte är tillräckligt komplett varmed de brister som framkommit vid tingsrättens handläggning medför att ärendet lämnas åter till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Hovrätten för Nedre Norrland, mål nr ÖÄ 1151-20, meddelad 2020-11-16.

Förvaltare har rätt att få ta del av vissa uppgifter hos överförmyndaren

Högsta förvaltningsdomstolen har prövat om en förvaltare har rätt att få ta del av uppgifter som finns hos överförmyndaren i det ärende där personen är förordnad som förvaltare. I det aktuella fallet bedömer domstolen att förvaltaren har rätt att få ta del av vissa uppgifter som omfattas av sekretess, förutsatt att uppgifterna rör ställföreträdarskapet och att den nya förvaltaren behöver dessa för att fullgöra sitt uppdrag. Den nya förvaltaren har dock inte rätt till vissa uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för den tidigare förvaltaren.

Högsta förvaltningsdomstolen, mål nr 1846-20, meddelad 2020-11-11.

Sammanställning av aktnummer lämnas inte ut

En privatperson yrkade att få ta del av uppgifter om hur många uppdrag en specifik person har och har haft hos en överförmyndare samt aktnummer för dessa uppdrag.

Kammarrätten anser att det inte står klart att den ställföreträdare som XXX begäran avser inte skulle lida skada eller men av att uppgifter om aktnummer röjs. Sekretess gäller för uppgifterna.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 4007-20, meddelad 2020-11-20.

Ingen moms på förordnad ställföreträdarens arvode

Hovrätten för övre Norrland har i två liknande ärenden prövat om moms ska utgå på en förordnad ställföreträdarens arvode. *Hovrätten konstaterar att uppdraget som god man enligt 11 kap. 4 § FB är ett lekmanuppdrag utan krav på särskild kompetens, med ett betydande ideellt inslag som hen åtagit sig i egenskap av privatperson. Uppdraget är personligt och kan inte heller knytas till någon viss befattning. Tingsrättens förordnande kan mot denna bakgrund inte anses omfatta XXX i egenskap av beskattningsbar person i mervärdesskattelagens mening. Det ska därför inte utgå någon mervärdesskatt på arvodet. Detta innebär att tingsrättens beslut ska upphävas och Överförmyndarnämndens arvodesbeslut ska stå fast.*

Hovrätten för övre Norrland, mål nr ÖÄ 593-19 och ÖÄ 594-19, meddelad 2020-11-09.

OBS: Svea hovrätt har avgjort ett liknande ärende, mål nr ÖÄ 1900-20 med liknande utgång av sakfrågan.

Nedsatt arvode när redogörelse inkom tre år efter redovisad period

En god man för ensamkommande barn inkom med redogörelse för det tredje kvartalet 2016 först i november 2019. Överförmyndaren satte ner arvodet med beaktande av att dröjsmålet medfört försvårad tillsyn av ställföreträdarens uppdrag. Ställföreträdaren har också brutit i sin redovisningsskyldighet. Skäligt arvode för aktuell period understiger därför normalt schablonarvode. Hovrätten tillerkänner ställföreträdaren något ytterligare arvode och kostnadsersättning än vad överförmyndaren beslutat men konstaterar samtidigt att ställföreträdaren inte iakttagit tillräcklig omsorg vid utförandet av sitt uppdrag vilket motiverar en nedsättning av arvodet varmed skäligt arvode för perioden uppgick till en fjärdedel av schablonbeloppet per månad.

Svea hovrätt, mål nr ÖÄ 5745-20, meddelad 2020-10-02.

Jämkning av vite samt ändamål för vite efter prestationens fullgörande

Högsta domstolen har i ett prejudikat avgjort frågan om ändamålet med vite förlorat sin betydelse när prestationen har fullgjorts efter att tid som angivits i föreläggande samt om förutsättningar för jämkning av vite.

Domstolen konstaterar att mottagaren av ett vitesföreläggande har ett strängt ansvar att fullgöra enligt föreläggandet samtidigt som det kan finnas giltigt skäl för underlåtenhet såsom att personen varit fysiskt förhindrad att fullgöra. Vite ska inte heller dömas ut om ändamålet förlorat sitt syfte. Vite har en preventiv effekt. Att en mottagare av ett föreläggande har utfört förelagd åtgärd efter angiven tidsfrist medför inte att ändamålet med vite ska anses ha förlorat sin betydelse. Dock kan vite föreläggas om förelagd åtgärd har skett. Vid jämkning kan hänsyn tas till sjukdom eller liknande förhållanden eller att mottagaren har en giltig ursäkt som medför att vite inte ska dömas ut. Det är omständigheter i det enskilda fallet som gör att vitesbelopp som döms ut ska vara rimligt och proportionerligt.

I det enskilda fallet inkom årsräkningar drygt 4 månader efter den lagstadgad skyldighet i föräldrabalken och två veckor efter den tidpunkt som fanns i vitesföreläggandena. Ändamålet med vite har inte gått förlorat. Den tidigare ställföreträdaren led av viss ohälsa men var inte förhindrad att fullgöra sin skyldighet. Utifrån den tidigare ställföreträdarens ohälsa samt det faktum att årsräkningar lämnades in ses som skäl för jämkning. Dock avled den tidigare ställföreträdaren varmed vitet ska undanröjas, se 35 kap. 7 § 2-3 st. BrB.

Högsta domstolen, mål nr B 2498- 19, meddelad 2020-11-26.

Prövningstillstånd: Om vite kan delges genom s.k. spikning

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd där de ska pröva om en ansökan om utdömmande av vite får delges genom så kallad spikning.

Högsta domstolen, mål nr Ö 3445- 20, PT meddelad 2020-11-23.

Kostnader för ställföreträdare (arvode) kan medföra justerad avgift för hemtjänst

I de delar där beviljad merkostnadsersättning inte täcker kostnaderna fullt ut för ställföreträdarens arvode kan kommunens omvårdnadsavgift (hemtjänst) justeras avseende minimibelopp. Kammarrätten menar att kostnaden för förvaltare är en sådan särskild omständighet som kan berättiga till ett högre minimibelopp.

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 2456-20 meddelad 2020-11-27.

Övrigt

JO 1127-2019 (2020-11-12)

Kritik mot Socialnämnd som dröjt över ett år att anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till tingsrätt efter att barnets vårdnadshavare avlidit.

” Det är naturligtvis angeläget att vårdnadsfrågan efter att ett barn förlorat sin enda vårdnadshavare ordnas så snart som möjligt. I fall då det inte framstår som naturligt vem som bör anförtros vårdnaden och nämnden behöver viss tid för sin utredning är det lämpligt att nämnden i nära anslutning till dödsfallet till tingsrätten anmäler behov av en särskild förordnad vårdnadshavare och begär att en person ska utses intermistiskt. Nu tog det över ett år innan anmälan gjordes och först den 12 april 2019 utsågs en särskild förordnad vårdnadshavare för [pojken]. Socialnämnden [kommun] förtjänar kritik för dröjsmålet med att till tingsrätten anmäla behov av en särskild förordnad vårdnadshavare.”

JO 4999-2020 (2020-10-26)

Kritik mot en överförmyndare där enskilds begäran tog lång tid med anledning av ändring av e-postadresser hos myndigheten.

En överförmyndare ändrade sin e-postadress för sin förvaltning varmed en begäran om allmän handling tog tre veckor innan den enskilde fick det material som begärts. *”Det är självklart att en myndighet som byter e-postadresser eller andra kontaktuppgifter måste vidta åtgärder för att säkerställa att förfrågningar och andra försändelser som skickas till myndigheten via de gamla kanalerna ändå kommer fram till rätt adressater. Jag utgår ifrån att Överförmyndarenheten [kommun] sett till att kontaktvägarna nu fungerar.”*

Nämndsammanträde på distans

SKR har tagit fram information och stöd om hur beslutsfattande ska kunna ske på distans för fullmäktige, styrelser och nämnder under Corona pandemin.

[Läs råd och information här.](#)

Ställföreträdarutredningen (JU 2019:03) får förlängd utredningstid

Utredningen har begärt förlängd utredningstid vilket regeringen vid sitt sammanträde 3/12 har beslutat att medge. Uppdraget ska istället redovisas senast den 23 april 2021.

Undertecknad deltar som expert i utredningen. Vissa frågor bollas med intresserade via bland annat ”@ofKalle” på instagram.

Påminnelse: Förordnad ställföreträdare kan bli deklarationsombud

Skatteverket informerar;

”Som nybliven förordnad god man eller förvaltare så bör man bli informerad om Skatteverkets blankett SKV 4809. Med denna blankett kan huvudmannen utse den gode mannen till Deklarationsombud. Ett Deklarationsombud kan deklarerera för huvudmannen via e-tjänsten Inkomstdeklaration 1 och får också läsrättigheter på e-tjänsten Skattekonto. Uppdraget utförs därmed enklare och säkrare. Informationen som ges via e-tjänsterna är mer följsamma, informativa och aktuella. Har huvudmannen BankID själv så kan denne utse ett ombud direkt via e-tjänsten Ombud och behörigheter. Man kan tidsbegränsa ombuds-tiden. Ombudet kan också själv logga in i Ombud och behörigheter och avsluta sin behörighet när som helst. Detaljerad information kring ombudsbehörigheter återfinns på Skatteverkets hemsida.”

[Skatteverkets blankett](#)

Ställföreträdare kan kontakta Försäkringskassan för att få underlag inför redovisningen

Försäkringskassan informerar:

God man eller förvaltare för en person som får ersättning från Försäkringskassan är välkomna att kontakta oss om de behöver underlag inför sin redovisning till Överförmyndarnämnden. Vi önskar att de kontaktar oss efter årsskiftet när samtliga utbetalningar för 2020 har verkställts så hjälper vi till med uppgifterna.

Någon som är god man eller förvaltare för en person som får ersättning från oss kan få en sammanställning över vilka ersättningar vi betalat ut till huvudmannen under året. När god man eller förvaltare ringer till oss behöver de ange vilken ersättning ärendet gäller för att bli kopplad till rätt handläggare. För att våra handläggare snabbare ska kunna hjälpa till med sammanställningen kan de förtydliga att de behöver ”summerade verkställda betalningar för 2020” och ange personnumret för huvudmannen. Handläggaren ska då kunna ge en summering över samtliga utbetalningar vi gjort till huvudmannen och vilken skatt vi har dragit under året. Vi nås på 0771-524 524.

Kommunens skyldighet att anmäla vid misstanke om bidragsbrott eller felaktiga utbetalningar

Den 1 januari 2020 trädde ändringar i kraft i bidragsbrottslagen (2007:612) och i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (underrättelselagen). Lagändringarna syftar till att förstärka det straffrättsliga skyddet för välfärdssystemen. Kommunen har fått en utökad anmälningsskyldighet

varmed överförmyndaren bör skaffa sig kunskap om vid vilka situationer överförmyndaren behöver anmäla. SKR har sammanställt ett cirkulär på området som tips och stöd. [Läs mer här](#).

Meddela länsstyrelsen och anslå

Av Förmynderskapsförordningen 8 § framgår att Överförmyndaren före den 1 januari varje år ska underrätta länsstyrelsen om sin mottagningstid. Uppgift om mottagningstiden skall dessutom lämnas på lämplig plats i anslutning till den lokal där överförmyndaren har sin mottagning samt anslås på kommunens anslagstavla.

En del kommuner har börjat avveckla sina anslagstavlor men Överförmyndare/Överförmyndarnämnder har ett starkare lagkrav att lämna dessa uppgifter i anslutning till lokal och utrymmet delas i övrigt med kommunens meddelande för flyttning av fordon. Två speciallagstiftningar.

Önskemål för 2021?

Vi kommer under våren att genomföra verksamhetsplanering för 2021/2022. Har du önskemål om specifika utbildningar eller något annat du önskar att SKR ska driva eller arbeta med? Maila gärna kalle.larsson@skr.se och märk mailet ”2021”.

SKR:s kurser och seminarium för överförmyndare och angränsande verksamhet

- 11/1 Kurs: [Grundkurs granskning och arvodering för överförmyndare](#)
- 20/1 Seminarium: [Barnkonventionen som svensk lag – tolkning, tillämpning och förhållandet till annan nationell lagstiftning](#)
- 2-3/2 Kurs: [Grundkurs för Överförmyndare](#)
- 8/2 Kurs: [Djupgranskning och överklagade arvodesbeslut - fortsättningskurs](#)
- 16/2 Seminarium: [Granskning 2020, för överförmyndare](#)
- 11/3 Kurs: [Handläggning i teori och praktik för överförmyndare](#)

Därutöver planeras ytterligare kurser och seminarium för 2021. För aktuellt kursutbud, vänligen se mer på SKR:s hemsida, [Kurser och konferenser](#)

SKR:s juridiska rådgivning

Framgent önskas att frågor till SKR:s juridiska rådgivning mailas till info@skr.se så att rätt handläggare är medlemmar behjälpliga med svar.

God Jul och ett gott nytt år!

Med vänliga hälsningar

Kalle Larsson